

KRÓTKIE DONIESIENIA**SHORT COMMUNICATIONS****671 Dysjunktywne stanowisko *Sympecma paedisca* (BRAUER, 1877) (Odonata: Lestidae) w województwie lubuskim (Polska zachodnia)**

A disjunctive site of *Sympecma paedisca* (BRAUER, 1877) (Odonata: Lestidae) in Lubuskie Province (western Poland)

KEY WORDS: Odonata, *Sympecma paedisca*, W Poland, disjunctive site, distribution.

Sympecma paedisca (BRAUER, 1877) to ważka palearktyczna pod względem zasięgowym i syberyjska w ujęciu chorologicznym. Granica zachodnia zwartej części jej zasięgu biegnie przez Polskę północno-zachodnią i środkową. Areal gatunku dzieli się tu na dwie odnogi, z których jedna dochodzi do Holandii a druga do Szwajcarii i graniczących z nią obszarów Francji i Włoch. Obie są nieciągłe, tworzone przez pojedyncze stanowiska lub najwyżej małe wyspy arealu, choć odnoga północna jest zdecydowanie bardziej wyraźna. W luce między nimi, znane są tylko bardzo nieliczne, izolowane stanowiska (JÖDICKE 1996: Die Binsenjungfern und Winterlibellen Europas. Lestidae. Westarp Wissenschaften, Magdeburg. 277 ss.; DIJKSTRA (red.) 2006: Field Guide to the Dragonflies of Britain and Europe. British Wildlife Publishing, Gillingham. 320 ss.). Dane z tego obszaru są bardzo cenne.

Występowanie *Sympecma paedisca* stwierdzono w dolinie środkowej Odry:

- 3,4 km NE od wsi Bobrowniki (51°53'N / 15°45'E, UTM: WT54), połączony z Odrą zbiornik „Ochlica” – starorzecze Odry, do którego uchodzi też rzeka Ochla. Zbiornik o powierzchni ok. 14,5 ha, leżący w łągu wiązowo-wierzbowym. W dalszym otoczeniu dominują rozległe łąki z siecią rowów melioracyjnych. Starorzecze stosunkowo młode (powstałe w latach 70-tych XX w.), z piaszczystymi brzegami, z dnem z niezbyt grubą warstwą osadów organicznych i z dobrze wykształconymi łąkami podwodnymi.

Materiał: 2 VIII 2009, 1 larwa o długości ok. 1,2 cm, stwierdzona w próbie hydrobiologicznej pobranej dragą na trzonku z powierzchni ok. 0,7 m².

Starorzecze „Ochlica” znajduje się daleko od zwartej części arealu *Sympecma paedisca*. Stanowiska w rejonie Milicza, wyznaczające jego granicę zachodnią na Dolnym Śląsku, leżą ok. 100 km na wschód od Bobrowników. Podobny jest dystans od najbliższych, skrajnych stanowisk w Polsce północnej – w okolicach Gniezna i Ślubic (BERNARD i in. 2009: Atlas rozmieszczenia ważek (Odonata) w Polsce. Bogucki Wyd. Naukowe. 256 ss.; JARZEMBOWSKI i MATRAJ 2014: Wiad. Entomol. **33**: 68-69; SMOLIS i in. 2012: Przyr. Sudetów **15**: 57-66). Pod tym względem, stanowisko w Bobrownikach jest bardzo podobne do odkrytego niedawno stanowiska *S. paedisca* w Górażdżach na Śląsku Opolskim (BUCZYŃSKI i in. 2013: Čas. Slez. Muz. Opava ser. A, **62**: 45-50) – sugerując,

że w Polsce zachodniej można oczekiwać odkrycia większej liczby takich dysjunktywnych stanowisk na obrzeżu arealu.

Stwierdzenie *Sympecma paedisca* w Bobrownikach jest tym ciekawsze, że jeszcze dalej na zachód znane są pojedyncze, izolowane stanowiska w Borach Dolnośląskich (niepublikowane dane ŁABĘDZKIEGO wzmiankowane przez BORKOWSKIEGO 1999: Przynr. Sudetów Zach. 2: 37-56) i w Saksonii południowo-wschodniej (BROCKHAUS i FISCHER 2006: Die Libellenfauna Sachsens. Natur & Text, Rangsdorf. 426 ss.). Jak widać, są one mniej izolowane, niż dotąd uważano.

Dziękujemy Grzegorzowi TOŃCZYKOWI za cenne uwagi na temat pierwszej wersji niniejszej notatki.

Paweł BUCZYŃSKI, Zakł. Zool. UMCS, Lublin
Agnieszka SZLAUER-ŁUKASZEWSKA, Zakł. Zool. Bezkr. Limn. US, Szczecin

672 *Aeshna affinis* VANDER L. i *Crocothemis erythraea* (BRULLÉ) (Odonata: Aeshnidae, Libellulidae) stwierdzone koło Suwałk (Polska północno-wschodnia)

Aeshna affinis VANDER L. and *Crocothemis erythraea* (BRULLÉ) (Odonata: Aeshnidae, Libellulidae) recorded near Suwałki (north-eastern Poland)

KEY WORDS: Odonata, *Aeshna affinis*, *Crocothemis erythraea*, migrant species, records, NE Poland.

Podczas pobytu na Suwalszczyźnie w lipcu 2013 r., stwierdziliśmy dwa gatunki ważek bardzo interesujące z powodów zoogeograficznych. Omawiamy je poniżej, podając też gatunki towarzyszące (*autochtoniczne i prawdopodobnie autochtoniczne).

Aeshna affinis VANDER L.

- Żywa Woda-Stara Wieś (54°10'40" N, 22°51'10" E, UTM: FF20), 27 VII 2013 – 2♂♂ terytorialne, w starej żwirowni na skraju doliny Czarnej Hańczy, z dwoma zbiornikami o powierzchni 1-2 ar, leżącymi w terenie otwartym, częściowo zarośniętymi roślinnością szuwarową (*Phragmites australis* (CAV.) TRIN. ex STEUD, *Typha angustifolia* L., *Carex* sp., *Equisetum* sp., *Heleocharis* sp.).

Inne ważki: *Calopteryx virgo* (L.), *Lestes dryas* KIRBY, *L. sponsa* (HANSEM.)*, *L. virens* (CHARP.)*, *Enallagma cyathigerum* (CHARP.)*, *Coenagrion puella* (L.)*, *Aeshna grandis* (L.), *Sympetrum sanguineum* (O.F. MÜLL.)*, *S. vulgatum* (L.)*.

Crocothemis erythraea (BRULLÉ)

- Stańczyki (54°17'46" N, 22°39'23" E, FF01), 27 VII 2013 – 1♂ terytorialny nad torfianką na zmeliorowanej łące niskotorfowiskowej koło wiaduktów kolejowych. Zbiornik leżący w terenie otwartym, obrzeżony szuwarem z dominacją *Carex* sp. i *Juncus* sp.

Inne ważki: *Calopteryx virgo*, *Lestes sponsa**, *Enallagma cyathigerum**, *Coenagrion puella**, *Aeshna cyanea* (O.F. MÜLL.)*, *Libellula depressa* L.*, *Sympetrum sanguineum**.

- Żywa Woda-Stara Wieś (54°10'45" N, 22°51'07" E, FF20), 27 VII 2013 – 3♂♂ terytorialne, nad ekstensywnie użytkowanym stawem rybnym na skraju doliny Czarnej Hańczy, leżącym w terenie otwartym, o powierzchni około 1,6 ha, z niską roślinnością szuwarową.

Inne ważki: *Calopteryx splendens* (HARR.), *C. virgo*, *Lestes sponsa**, *Sympetma paedisca* (BRAU.)*, *Platycnemis pennipes* (PALL.)*, *Ischnura elegans* (VANDER L.)*, *Enallagma cyathigerum**, *Erythromma viridulum* (CHARP.)*, *Aeshna grandis**, *Anax imperator* LEACH*, *A. parthenope* (SÉL.)*, *Somatochlora metallica* (VANDER L.)*, *Orthetrum cancellatum* (L.)*, *Sympetrum flaveolum* (L.)*, *S. sanguineum**, *S. vulgatum**.

Pod względem chorologicznym oba gatunki należą do elementu śródziemnomorskiego fauny Europy. Do niedawna pojawiały się u nas tylko dzięki nieregularnym wędrówkom, jednak obecnie znane są pojedyncze przyczółki ich występowania autochtonicznego na południu kraju (*Crocothemis erythraea*) lub ten obszar jest już opanowany (*Aeshna affinis*) (BERNARD i in. 2009: Atlas rozmieszczenia ważek (Odonata) w Polsce. BOGUCKI Wyd. Naukowe, Poznań. 256 ss.). Stanowiska *C. erythraea* w Polsce północnej należą do leżących najdalej na północ w Europie – dalej wysunięte jest tylko pojedyncze stwierdzenie na Mierzei Kurońskiej (SHAPOVAL, BUCZYŃSKI 2012: Libellula, **31**: 97-109). Natomiast naloty *A. affinis* w niektóre lata sięgają do Finlandii i Szwecji (BILLQVIST, HEITZENBERG 2010: Fauna & Flora, **105**: 20-23; SCHRÖTER, KARJALAINEN 2009: Crenata, **2**: 36-38). Obserwacje obu gatunków w Polsce północnej są bardzo istotne i rejestrowane w ramach „Monitoringu wybranych ciepłolubnych gatunków ważek w Polsce” – akcji prowadzonej przez Sekcję Odonatologiczną PTEnt. (www.odonata.pl/monitoring.php).

Dane z Suwalszczyzny są ciekawe szczególnie, bo wskazują na jedną z możliwych dróg migracji na północ Europy (SHAPOVAL, BUCZYŃSKI 2012: lit. cyt.). Obserwacje omawianych gatunków pod koniec lipca wskazują na występowanie II, letniej generacji. Jest to zgodne z obserwacjami z Polski i Niemiec (BERNARD, SAMOŁĄG 1997: Opusc. zool. Flumin., **153**: 1-12; STERNBERG, BUCHWALD (red.) 2000: Die Libellen Baden-Württembergs. Band 2. Eugen Ulmer, Stuttgart (Hohenheim). 712 ss.) – co dowodzi, że możliwy jest rozwój obu gatunków w Polsce północno-wschodniej. W razie dalszego ocieplenia klimatu i przyspieszenia rozwoju, osobniki II generacji kolejnego pokolenia mogłyby wędrować jeszcze dalej na północ Europy, niż dotąd. W niektórych regionach Europy Środkowej, już notuje się sporadycznie semiwalentny cykl życiowy u *Crocothemis erythraea* (BÖHM 2004: Libellula, **23**: 153-160; HORN 2003: Libellula, **22**: 139-142).

Dziękujemy Grzegorzowi TOŃCZYKOWI za cenne uwagi na temat pierwszej wersji niniejszej notatki.

Paweł BUCZYŃSKI, Zakł. Zool. UMCS, Lublin
Edyta BUCZYŃSKA, Kat. Zool., Ekol. Zw. i Łow. UP, Lublin

673 Nowe stanowiska *Hypocacculus rubripes* (ERICHSON, 1834) i *Saprinus georgicus* MARSEUL, 1862 (Coleoptera: Histeridae) w Polsce

New localities of *Hypocacculus rubripes* (ERICHSON, 1834) and *Saprinus georgicus* MARSEUL, 1862 (Coleoptera: Histeridae) in Poland

KEY WORDS: Coleoptera, Histeridae, *Hypocacculus rubripes*, *Saprinus georgicus*, faunistic records, Poland.

Hypocacculus rubripes (ERICHSON, 1834)

Gatunek rozsielony w południowej i środkowej Europie, Afryce Północnej, Bliskim Wschodzie i krajach środkowej Azji, notowany również z krainy etiopskiej i orientalnej (MAZUR 2004: [W:] LÖBL i SMETANA (ed.): Cat. Pal. Coleopt., Apollo Books, 2: 68-102).

Dane o jego występowaniu w Polsce oparte są o osobniki zebrane w XIX i pierwszej połowie XX wieku w południowej części kraju. Wykazany w owym czasie z Dolnego Śląska, Wzgórz Trzebnickich, Roztocza i Sudetów Zachodnich (BURAKOWSKI i in. 1978: Kat. Fauny Pol., XXIII, 5: 1-356). Po raz ostatni jak dotąd, osobnik tego gatunku został zebrany w Polsce w czerwcu 1912 roku w miejscowości Florianka (FB40) koło Biłgoraja (FEJFER 1924: Nowe chrząszcze (Coleoptera) dla Ziemi polskich. Kosmos, 49: 135-143).

Chrząszcze najczęściej znajdowane są w piasku pod odchodami bydłocymi i padliną drobnych zwierząt na wydmach nadmorskich i nadrzecznych (MAZUR 1981: Histeridae – gnilikowate (Insecta: Coleoptera). Fauna Polski, 9: 1-205).

Poniżej prezentowane jest nowe stanowisko *H. rubripes*.

- Nizina Mazowiecka: ED11 Kowalicha ad Radzymin, 14 VII 2013, 1 ex., 4 VIII 2013, 1 ex. i 17 VIII 2013, 20 exx., na pastwisku pod odchodami krów, leg. A. BYK, T. GAZUREK, A. MATUSIAK, coll. KOLiE SGGW.

Saprinus georgicus MARSEUL, 1862

Gatunek rozsielony w południowej i środkowej Europie, Afryce Północnej, Bliskim Wschodzie i krajach środkowej Azji, notowany również z krainy australijskiej (MAZUR 2004: op.cit.).

W Polsce jak dotychczas znany z 2 stanowisk. Jeden okaz tego gatunku został zebrany przez Andrzeja SZUJECKIEGO w dniu 2 VIII 1954 roku w odchodach na wydmach w miejscowości Ostrów Mazowiecka (ED65) na Nizinie Mazowieckiej (MAZUR 1970: Uwagi o występowaniu niektórych gnilików (Coleoptera, Histeridae) w Polsce. Fragm. Faun., 15 (17): 273-277). Drugi osobnik został odłowiony przez Sławomira MAZURĄ w dniu 2 VII 1977 roku na uprawie sosnowej w okolicach miejscowości Sosnowica (FC40) koło Parczewa na Podlasiu (MAZUR 1981: op.cit.).

S. georgicus jest typowym mieszkańcem suchych i piaszczystych terenów otwartych. Spotykany był również na silnie nasłonecznionych uprawach leśnych rosnących na ubogich siedliskach borowych. Owady dojrzałe spotykane są pod odchodami i padliną drobnych zwierząt (MAZUR 1981: op.cit.).

Poniżej prezentowane jest nowe stanowisko *S. georgicus* w Polsce i pierwsze dla Niziny Mazowieckiej.

- Nizina Mazowiecka: ED11 Kowalicha ad Radzymin, 17 VIII 2013, 1 ex., na pastwisku pod odchodami krowy, leg. A. BYK, T. GAZUREK, A. MATUSIAK, coll. KOLiE SGGW.

Oba prezentowane gatunki zostały odłowione na pastwisku położonym nad Bugiem, w bezpośrednim sąsiedztwie zabudowań miejscowości Kowalicha. Jest to teren płaski, piaszczysty, silnie nasłoneczniony i porośnięty skąpą roślinnością trawiastą, a w okresie wczesnowiosennym zwykle zalewany. W efekcie owych podtopień oraz późnowiosennej i wczesnoletniej wysokiej insolacji, w pełni lata tworzy się tu specyficzna mozaika siedlisk. Na lokalnych wzniesieniach dochodzi do całkowitego odsłonięcia gleby i tworzą się skąpo porośnięte roślinnością wydmy, natomiast w obniżeniach rosną kępy olch. Pozostała część pokryta jest trawą. Na całej powierzchni prowadzany jest wolny wypas krów i koni.

Adam BYK, Tomasz GAZUREK, Sławomir MAZUR, Kat. Ochr. Lasu i Ekol.
SGGW w Warszawie
Andrzej MATUSIAK, Warszawa

674 Nowe stanowisko *Saprinus lautus* ERICHSON, 1839 (Coleoptera: Histeridae) w Polsce

New localities of *Saprinus lautus* ERICHSON, 1839 (Coleoptera: Histeridae) in Poland

KEY WORDS: Coleoptera, Histeridae, *Saprinus lautus*, faunistic records, Poland.

Gatunek rozszedłony w środkowej i południowej Europie, notowany ponadto z azjatyckiej części Rosji (zachodnia Syberia, Daleki Wschód), Kazachstanu i Kirgistanu (MAZUR 2004: [W:] LÖBL i SMETANA (ed.): Cat. Pal. Coleopt. Apollo Books, 2: 68-102).

W Polsce znany z nielicznych stanowisk w północnej i zachodniej części kraju. Większość danych o występowaniu tego gatunku w Polsce pochodzi z XIX i pierwszej połowy XX wieku. W owym czasie był podawany z Pobrzeża Bałtyku (Gdańsk), Pojezierza Pomorskiego (Chełmno), Pojezierza Mazurskiego, Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej, Śląska Dolnego i Sudetów Zachodnich (Karkonosze) (BURAKOWSKI i in. 1978: Kat. Fauny Pol., XXIII, 5: 1-356).

W ostatnich latach ponownie wykazany z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej z okolic miejscowości Puszczykowo (XT29) i Promno (XU51) koło Poznania i z miejscowości Kaleń Mała koło Kłodawy (CC69) (RUTA i in. 2004: Wiad. Entomol., 23 (2): 81-88) oraz po raz pierwszy z Wyżyny Małopolskiej z miejscowości Janiszew koło Radomia (EB09) (MIŁKOWSKI i RUTA 2005: Wiad. Entomol., 24 (1): 11-20).

Poniżej prezentowane są nowe stanowiska *S. lautus* w Polsce i wykaz odłowionych na jednym z tych stanowisk przedstawicieli rodziny gnilikowate (* – gatunek niewykazywany dotąd z danej krainy).

- Pojezierze Mazurskie: DD59 Białuty ad Mława, 1-30 VI 2013, 2 exx. (wraz z *Margarinotus brunneus* (FABRICIUS, 1775) – 4 exx., **M. carbonarius* (HOFFMANN, 1803) – 1 ex., **M. obscurus* (KUGELANN, 1792) – 1 ex., **Saprinus aeneus* (FABRICIUS, 1775) – 19 exx., *S. planiusculus* MOTSCHULSKY, 1849 – 5 exx., *S. semistriatus* (L.G. SCRIBA, 1790) – 92 exx., *S. subnitescens* BICKHARDT, 1909 – 1 ex.) oraz 1-31 VII 2013, 2 exx. (wraz z *Hister unicolor* LINNAEUS, 1758 – 15 exx., *H. helluo* TRUQUI, 1852 – 1 ex., *Margarinotus brunneus* – 4 exx., *M. carbonarius* – 25 exx., *M. ventralis* (MARSEUL, 1854) – 5 exx., *Saprinus aeneus* – 11 exx.,

- S. planiusculus* – 22 exx., *S. semistriatus* – 283 exx., *S. subnitescens* – 2 exx.), w pułapki ziemne z przynętą z odchodów zastawione na pastwisku, leg. M. GUZOWSKI.
- Wyżyna Małopolska: DC24 Rogów ad Brzeziny, 8 IX 1999, 4 exx., u podstawy pnia topolowego pod gnijącymi owocnikami czernidlaka; 3 VIII 2006, 1 ex., w pułapkę typu „Ampedus” ustawioną na przegrzybiałych gałęziach; DC33 Głuchów ad Rawa Mazowiecka, 31 V 2004, 36 exx., pod pieczarką, leg. J. BOROWSKI.

S. lautus występuje w miejscach silnie nasłonecznionych i piaszczystych. Znajdowany jest w i pod gnijącymi grzybami (KRYZHANOVSKIJ i REICHARDT 1976: Fauna SSSR, V, 4: 1-434), między innymi z rodzaju *Agaricus* (pieczarka) (RUTA i in. 2004: op.cit.) i *Coprinus* (czernidlak) (powyżej przedstawiona obserwacja Jerzego BOROWSKIEGO), rzadziej pod padliną drobnych zwierząt i pod odchodami (BURAKOWSKI i in. 1978: op.cit.).

Adam BYK, Jerzy BOROWSKI, Sławomir MAZUR, Kat. Ochr. Lasu i Ekol.
SGGW w Warszawie
Michał GUZOWSKI, Białuty

675 Nowe stanowiska *Hister funestus* ERICHSON, 1834 i *Hister illigeri* DUFTSCHMID, 1805 (Coleoptera: Histeridae) w Polsce

New localities of *Hister funestus* ERICHSON, 1834 and *Hister illigeri* DUFTSCHMID, 1805 (Coleoptera: Histeridae) in Poland

KEY WORDS: Coleoptera, Histeridae, *Hister funestus*, *Hister illigeri*, faunistic records, Poland.

Hister funestus ERICHSON, 1834

Gatunek rozmieszczony głównie w południowej i środkowej Europie, notowany ponadto z południowej i środkowej Fennoskandii, azjatyckiej części Rosji (zachodnia i wschodnia Syberia) oraz północnych terytoriów Chin (MAZUR 2004: [W:] LÖBL i SMETANA (ed.): Cat. Pal. Coleopt., Apollo Books, 2: 68-102).

W Polsce znany z nielicznych i rozproszonych stanowisk. Dane o występowaniu tego gatunku w Polsce pochodzą z XIX i pierwszej połowy XX wieku. W owym czasie był podawany z Pojezierza Mazurskiego (Dąbrówno koło Ostródy), Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej (okolice Krakowa), Sudetów Zachodnich (Góry Sowie), Sudetów Wschodnich (Śnieżnik) i Beskidu Wschodniego (okolice Przemyśla). Ogólnikowo wykazywany również z Prus, Śląska i Galicji (BURAKOWSKI i in. 1978: Kat. Fauny Pol., XXIII, 5: 1-356). Ostatnią, wskazującą jednoznacznie stanowisko tego gatunku w Polsce jest informacja o odnalezieniu tego chrząszcza w miejscowości Dąbrówno (DE32) koło Ostródy (HORION 1949: Faunistik der mitteleuropäischen Käfer. Band II: Palpicornia – Staphylinoidea (ausser Staphylinidae). Frankfurt am Main, 23: 1-388).

Chrząszcze przeważnie pojawiają się wiosną na piaszczystych terenach, gdzie znajduje się je w zeschniętych odchodach bydłowych i pod gnijącymi resztkami roślinnymi.

Poniżej prezentowane jest nowe stanowisko *H. funestus* w Polsce oraz wykaz odłowionych na tym samym stanowisku przedstawicieli rodziny gnilikowate (* – gatunek niewykazywany dotąd z danej krainy).

- Podlasie: FD41 Nurczyk ad Siemiatycze, 1-31 V 2013, 1 ex. (wraz z *Hister quadrinotatus* L.G. SCRIBA, 1790 – 1 ex., *Margarinotus carbonarius* (HOFFMANN, 1803) – 4 exx., **M. obscurus* (KUGELANN, 1792) – 1 ex., **M. ventralis* (MARSEUL, 1854) – 2 exx.), w pułapki ziemne z przynętą z odchodów zastawione na pastwisku, leg. Ł. NESTEROWICZ, coll. KOLiE SGGW.

Hister illigeri illigeri DUFTSCHMID, 1805

Podgatunek rozmieszczony głównie w południowej i środkowej Europie, notowany ponadto z azjatyckiej części Turcji, Iranu, Afganistanu i Kirgistanu. Drugi podgatunek *Hister illigeri reductus* J. MÜLLER, 1960 zasiedla Syrię, Izrael i Jordanię (MAZUR 2004: op.cit.).

W Polsce znany z nielicznych stanowisk rozmieszczonych głównie w zachodniej części kraju. Dane o występowaniu tego gatunku w Polsce pochodzą z XIX i pierwszej połowy XX wieku. W owym czasie był podawany z Pobrzeża Bałtyku, Nizina Wielkopolsko-Kujawskiej (okolice Skwierzyny), Dolnego i Górnego Śląska, Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej, Zachodnich i Wschodnich Sudetów oraz Beskidu Zachodniego (Cieszyn). Ogólnikowo wykazywany również z Wielkopolski, Prus, Śląska, Galicji i Karpat (BURAKOWSKI i in. 1978: op. cit.).

Ostatnie doniesienia o występowaniu tego gatunku w Polsce pochodzą z 1973 roku (Nizina Mazowiecka: Jabłonna koło Warszawy, 14 V 1893 – 1 ex.) (MAZUR 1973: Gniliki i przekraski (Histeridae et Cleridae, Coleoptera) w zbiorze Wojciecha MAĆZYŃSKIEGO. Pol. Pismo Ent., **43** (4): 703-715) oraz z roku 1987 (Nizina Mazowiecka: Śródborowie koło Warszawy, 20 V 1967 – 1 ex.) (MAZUR 1987: Wiad. Entomol., **7** (3-4): 141-147). *H. illigeri* zebrany w Śródborowie był ostatnim jak dotąd chrząszczem tego gatunku zebrany w naszym kraju.

Gatunek ten znajduje się na „Czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce” z kategorią – skrajnie zagrożony (CR). Spotykany jest głównie w świeżych odchodach, głównie krów i koni.

Poniżej prezentowane jest nowe stanowisko *H. illigeri* w Polsce.

- Podlasie: FD41 Nurczyk ad Siemiatycze, 1-31 V 2013, 17 exx. i 1-30 VI 2013, 3 exx. (wraz z *Hister unicolor* LINNAEUS, 1758 – 8 exx., *Margarinotus carbonarius* – 5 exx., *M. obscurus* – 2 exx., *M. ventralis* – 8 exx., **Saprinus aeneus* (FABRICIUS, 1775) – 3 exx.), w pułapki ziemne z przynętą z odchodów zastawione na pastwisku, leg. Ł. NESTEROWICZ, coll. KOLiE SGGW.

Wszystkie prezentowane gatunki zostały odłowione na pastwisku położonym w bezpośrednim sąsiedztwie miejscowości Nurczyk. Jest to teren płaski, piaszczysty, silnie nasłoneczniony i porośnięty skąpą roślinnością trawiastą. Graniczy z 50-letnim drzewostanem sosnowym i w części uległ sukcesji naturalnej. W efekcie na pastwisku rosną pojedyncze młode drzewka sosny zwyczajnej i brzozy brodawkowatej. Prowadzany jest tu wolny wypas krów, koni i owiec. Pięćdziesiąt metrów na północ od pastwiska płynie rzeka Nurczyk.

Adam BYK, Sławomir MAZUR, Kat. Ochr. Lasu i Ekol. SGGW w Warszawie
Łukasz NESTEROWICZ, Nurczyk

676 Nowe stanowisko *Pleurophorus caesus* (CREUTZER, 1796) (Coleoptera: Scarabaeidae: Aphodiinae) w Polsce

New locality of *Pleurophorus caesus* (CREUTZER, 1796) (Coleoptera: Scarabaeidae: Aphodiinae) in Poland

KEY WORDS: Coleoptera, Scarabaeidae, Aphodiinae, *Pleurophorus caesus*, faunistic record, Poland.

Gatunek szeroko rozprzestrzeniony na Bliskim Wschodzie, w Afryce Północnej oraz w środkowej i południowej Europie (od Portugalii po Azerbejdżan), wykazany również z Kazachstanu i Uzbekistanu, zawleczony do Ameryki Północnej i Południowej oraz na Madagaskar.

W Polsce jest bardzo rzadko spotykany, znany z pojedynczych stanowisk. Większość danych o występowaniu tego gatunku w naszym kraju pochodzi z drugiej połowy XIX i początku XX wieku. W owym czasie był podawany z Śląska Dolnego (Wrocław), Wzgórz Trzebieńskich i Beskidu Zachodniego (Cieszyn) oraz ogólnikowo ze Śląska, Galicji, Karpat i Polski. W okresie powojennym wykazany ponownie z Śląska Dolnego (Wrocław) i Beskidu Zachodniego (Babia Góra) oraz po raz pierwszy z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej (Słubice), Wyżyny Lubelskiej (Gródek koło Hrubieszowa) i ogólnikowo z Pienin (BURAKOWSKI i in. 1983: Kat. Fauny Pol., XXIII, 9: 1-294).

Od 1983 roku tylko raz znaleziony w Polsce. Pięć osobników tego gatunku odłowiono w lipcu 1988 roku w miejscowości Barwinek koło Dukli w Beskidzie Wschodnim (BUNALSKI i SZWAŁKO 1990: Wiad. Entomol., 9 (1-2): 7-11).

Poniżej prezentowane jest nowe stanowisko *P. caesus* w Polsce.

– Bieszczady: EV85 Smolnik ad Komańcza, 2-3 VIII 2010, 3 exx., do światła, leg. et coll. M. KAŻMIERCZAK.

Chrząszcze spotykane są od kwietnia do października w górnej warstwie gleby pokrytej szczątkami roślinnymi, w przyzmach kompostowych oraz pod przesuszonymi odchodami krów i koni. Latają w bezwietrzne, ciepłe i parne popołudnia i wieczory. *P. caesus* znajduje się na „Czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce” z kategorią NT (bliskie zagrożenia).

Adam BYK, Kat. Ochr. Lasu i Ekol. SGGW, Warszawa
Maciej KAŻMIERCZAK, Koło

677 Potwierdzenie występowania *Cucujus cinnaberinus* (SCOPOLI, 1763) w Poznaniu

Confirmation of the occurrence of *Cucujus cinnaberinus* (SCOPOLI, 1763) in Poznań

KEY WORDS: Coleoptera, Cucujidae, *Cucujus cinnaberinus*, new record, Poznań, W Poland.

Zgniotek cynobrowy (*Cucujus cinnaberinus*) to rzadko spotykany w Polsce chrząszcz saproksylobiontyczny, umieszczony w załączniku II i IV Dyrektywy Siedliskowej Unii Europejskiej. Znany u nas z izolowanych stanowisk, głównie we wschodniej i południowo-wschodniej części kraju. Aktualne rozmieszczenie zgniotka podaje BUCHHOLZ

(2012: [W:] MAKOMASKA, BARAN: Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Cz. II. Bibl. Monitoringu Środ., Warszawa: 419-446) oraz SMOLIS i in. (2012: *Chrońmy Przyr. Ojcz.*, **68**, 5: 332–346). Z zachodniej części Polski do niedawna brakowało pewnych potwierdzeń o występowaniu tego gatunku, choć był on historycznie podawany Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej, Dolnego Śląska, Sudetów Wschodnich i ogólnikowo ze Śląska (BURAKOWSKI i in. 1986: *Kat. Fauny Polski*, XXIII, **12**: 1-266). W pracy SMOLISA i in. (2012: *ibid.*) zostało potwierdzone jego występowanie na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej i na Śląsku (w sumie na 7 stanowiskach). Wszystkie zlokalizowane są w południowo-zachodniej części Polski, a dane z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej pochodzą z jej południowego skraju. Również historyczne informacje o jego występowaniu w Poznaniu odnoszą się w rzeczywistości do południowo-zachodniej części Wielkopolski. W związku z tym gatunek ten nie był nigdy wykazywany ze środkowej części regionu, a tym bardziej z Poznania, a najdalej na północ wysuniętym stanowiskiem w zachodniej Polsce pozostaje Dolina Baryczy.

Autorowi udało się zaobserwować zgniotka cynobrowego w Poznaniu:

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: XU30 Poznań, Os. Czecha, 21 IV 2013, 1 ex., na białej ścianie bloku mieszkalnego, obs. M. PRZEWOŹNY.

Powyższe stanowisko jest pierwszym pewnym stwierdzeniem tego gatunku w Poznaniu i w środkowej części Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej. Nieznane jest jednak miejsce i siedlisko zajmowane przez zgniotka na tym obszarze. Być może jest to przypadkowe zawleczenie, choć niewykluczone jest także występowanie tego gatunku w okolicach Poznania, gdzie znajdują się odpowiednie środowiska. Spośród takich miejsc najbardziej prawdopodobne wydają się łągi nadwarciańskie, znajdujące się w niewielkiej odległości od miejsca obserwacji. Osiedle Czecha znajduje się ok. 2,5 km w linii prostej od Warty, na jej prawym brzegu. Terasa Warty w południowej części miasta, pomimo uregulowania i wybetonowania brzegów rzeki, jest właściwie niezagospodarowana i miejscami porośnięta zaroślami łągowymi. Drugim prawdopodobnym miejscem są okolice jeziora Maltańskiego i dolina rzeki Cybiny, gdzie znajdują się użytki ekologiczne „Olszak I” i „Olszak II” oraz obszar NATURA2000 PLH300038 Dolina Cybiny (LASKOWSKA-DZIĘCIOŁOWSKA 2004: *Użytek Ekologiczny Olszak I i Olszak II*. Wydz. Ochr. Środ. UM Poznań; RAKOWSKI i in. 2012: *Obszary Natura 2000 w Polsce II. Specjalne obszary ochrony siedlisk w Polsce Północnej*). Obszar ten zaczyna się ok. 2 km od miejsca zaobserwowania osobnika. Dodatkowo jest to teren niezmiernie ciekawy i zróżnicowany siedliskowo, gdzie już wcześniej wykazywano rzadko, a nawet bardzo rzadko spotykane w Polsce saproksylobionty (PRZEWOŹNY 1999: *Wiad. Entomol.*, **18**, 3: 190; PRZEWOŹNY 2006: *Wiad. Entomol.* **25**, 3: 184-185; PRZEWOŹNY 2007: *Nowy Pam. Fizjogr.*, **5**, 1-2: 29-48; PRZEWOŹNY 2013: *Wiad. Entomol.* **32**, 1: 34-41). Dolina Cybiny jest zwarcie porośnięta zbiorowiskami łągowymi z udziałem wierzby, olchy i topoli czarnej. Obie doliny rzeczne byłyby więc odpowiednie dla rozwoju zgniotka, podobnie jak ma to miejsce w południowo-zachodniej Polsce (SMOLIS i in. 2012: *ibid.*). Należałoby także zintensyfikować poszukiwania stanowisk zgniotka w Wielkopolskim Parku Narodowym i Rogalińskim Parku Krajobrazowym, przez które także przepływa Warta i gdzie znakomicie zachowały się zbiorowiska łągowe.

Marek PRZEWOŹNY, Wydz. Biol. UAM, Zakł. Zool. Syst., Poznań

678 Kolejne stanowisko mrówki *Solenopsis fugax* (LATREILLE, 1798) (Hymenoptera: Formicidae) na terenie Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej

New record of the ant *Solenopsis fugax* (LATREILLE, 1798) (Hymenoptera: Formicidae) in the Wielkopolsko-Kujawska Lowland

KEY WORDS: Hymenoptera, Formicidae, *Solenopsis fugax*, faunistics, Wielkopolsko-Kujawska Lowland, Poland.

Solenopsis fugax (LATREILLE, 1798) to gatunek powszechnie występujący w całej Europie, za wyjątkiem jej najdalej położonych na północ terenów. Ponadto zasiedla Maroko, Kaukaz, Bliski Wschód, Azję Mniejszą, Iran, Azję Środkową, Kazachstan oraz południową część Zachodniej Syberii (CZECHOWSKI i in. 2012: The ants of Poland with reference to the myrmecofauna of Europe. Fauna Poloniae 4. Natura Optima Dux Found., Warszawa, 496 ss.) W Polsce jest on również dość szeroko rozpowszechniony, jednak ze względu na niewielkie rozmiary i skryty tryb życia, nieczęsto spotykany. Dane na temat biologii gatunku oraz jego rozmieszczenia zawierają prace CZECHOWSKIEGO i in. (2002: The ants (Hymenoptera: Formicidae) of Poland. MiZ PAN Warszawa, 200 ss.; 2012 ibid.) Do tej pory znane są jego stanowiska na obszarze następujących krain: Pobrzeże Bałtyku, Pojezierze Pomorskie, Nizina Mazowiecka, Podlasie, Dolny Śląsk, Górny Śląsk, Wyżyna Krakowsko-Częstochowska, Wyżyna Małopolska, Góry Świętokrzyskie, Wyżyna Lubelska, Roztocze, Pieniny, Beskidy Wschodnie (CZECHOWSKI i in.: 2012 ibid.) oraz jedno na terenie Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej (RUTA R. 2007: Chrząszcze (Insecta: Coleoptera) kserotermicznych wzgórz Byszewickich w Dolinie Noteci. Nowy Pam. Fizjogr. 5 (2006) 1-2: 49-107), które było pierwszym i, jak dotąd, jedynym stwierdzeniem tego gatunku na terenie Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej.

Publikowana lokalizacja jest drugim stwierdzeniem tego gatunku na terenie Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej i może być traktowana jako potwierdzenie występowania relatywnie rzadko spotykanego gatunku mrówki na tym obszarze.

Robotnica tego gatunku została odnaleziona na korzeniu żmijowca zwyczajnego (*Echium vulgare* L.), po jego wyrwaniu. W niewielkiej odległości od tego miejsca znajdowało się wiele gniazd mrówek z gatunku *Tetramorium caespitum* (LINNAEUS, 1758), z którymi *S. fugax* (LATR.) często żyje w lestobiozie (CZECHOWSKI i in. 2002 ibid.). Gatunek ten odnotowano na zbiorowisku sukcesyjnym, o glebie piaszczystej, porośniętym rzadko dębem szypułkowym (*Quercus robur* L.) oraz czeremchą amerykańską (*Prunus serotina* EHRH.).

Poniżej podano nowe stanowisko *Solenopsis fugax* (LATR.):

– Nizina Wielkopolsko-Kujawska: XU21 Poznań – Jeżyce (52°25'N / 16°52'E), 7 VIII 2013, leg. et det. M. MICHLEWICZ.

Materiał dowodowy znajduje się w kolekcji autora.

Michał MICHLEWICZ, Trzcianka